

GRAVIDNOST OVACA

Prof. dr. sc. Boro Mioč

Gravidnost je, bez obzira na uzgojni cilj (meso, mlijeko, vuna, kombinirano), jedna od najvažnijih faza u uzgoju ovaca. Stoga je važno da svaki ovčar zna kada se ovce pripuštaju, kada počinje gravidnost i koliko ona traje, kada i kako se može razlikovati gravidnu od jalove ovce, te kako postupati s gravidnim ovacama od pripusta do janjenja

U ovo vrijeme, odnosno tijekom jeseni i početkom zime, većina ovaca u Hrvatskoj je gravidna, što se osobito odnosi na naše izvorne pasmine koje su sezonski poliestrične tj. tjeraju se, pripuštaju i janje samo u određeno doba godine, kao i one namijenjene proizvodnji mlijeka. Gravidnost označava petomjesečno vremensko razdoblje od pripusta i oplodnje do janjenja, a to se razdoblje još naziva, ovisno o području, skotnost, sjanjnost, bređost i sl. Međutim, pojam gravidnost, donekle sjanjnost, smatra se najprikladnijim, dok je bređost „pojam posuđen iz govedarstva“, a skotnost iz „lovačke terminologije“. Upravo u to vrijeme ovčari, kako u proizvodnji mesa, tako i u proizvodnji mlijeka imaju najmanje posla oko ovaca te koriste vrijeme analizirajući prethodnu i ujedno pripremajući se za iduću godinu - sezonu. Mnogi tada vrše određene korekcije i nadogradnje, popravke na ovčarnicima, izmuzištima i siranama (proširenja, izgradnja boksova i jasala, pojilica, ispusta i sl.), odnosno pripremaju se kako bi što spremnije dočekali janjenje i početak nove proizvodne sezone.

Dakle, gravidnost ovaca počinje oplodnjom, odnosno spajanjem muške i ženske spolne stanice. U praksi je to dan nakon parenja ili osjemenjivanja. Oplodjenima se smatraju ovce koje se ponovo ne tjeraju, iako u praksi to nije apsolutno siguran pokazatelj. U prvim tjednima nakon oplodnje vrlo je teško procijeniti da li je ovca gravidna ili nije, jer na njoj nema nikakvih vanjskih znakova u izgledu, ponašanju, hranidbi, raspoloženju po kojima bi ovčar mogao zaključiti da je gravidna. Iskusnijim ovčarima i onima koji vode evidenciju pripusta, nakon što se ovca nije ponovo tjerala u drugom ciklusu (15 do 19

dana nakon pripusta) to je pouzdan pokazatelj da je ostala gravidna i da može planirati njeno janjenje. Prosječno gravidnost u ovaca, slično kao u koza, traje oko 150 dana, odnosno u granicama od 140 do 160 dana. Mnogi smatraju da je trajanje gravidnosti, uglavnom uvjetovano genotipom odnosno pasminom. Međutim, razlike u prosječnom trajanju gravidnosti između pojedinih pasmina ili genotipova nisu toliko velike i najčešće iznose svega 2 do 5 dana. Općenito, trajanje gravidnosti plodnijih pasmina je kraće u odnosu na manje plodne pasmine, a što je povezano i s brojem janjadi. Dakle romanovska, istočnofrizijska, finska i druge visokopodne pasmine nose kraće od nekih manje plodnih genotipova u koje spadaju naše pramenke (dalmatinska, lička i travnička), zatim istarska, rapska, krčka, paška i creska ovca, te dubrovačka ruda i cigaja. To znači da gravidnost svih naših izvornih pasmina ovaca traje oko 150 dana. Nažalost, nemamo vlastitih znanstvenih spoznaja o trajanju gravidnosti pojedinih naših izvornih pasmina kojima bih to potvrdili, što je jedna od budućih zadaća naše ovčarske znanosti, za razliku od različitih mliječnih, mesnih i vunskih inozemnih pasmina. Stoga smo u tablici 1 naveli podatke trajanja gravidnosti nekih pasmina ovaca u svijetu, bez obzira da li se koriste za proizvodnju mesa, mlijeka i/ili vune. S obzirom da gravidnost ranozrelih pasmina traje nešto kraće u odnosu na kasnozrele s pravom se može očekivati da će se naprimjer istočnofrizijska ovca koja je ranozrela i uz to je visokoplodna ojanjiti prije od npr. naše istarske ovce, paške ovce ili travničke pramenke (koje su kasnozrelije i manje plodnosti) pripuštenih isti dan. Mnogi smatraju da najkraću gravidnost ima romanovska ovca (ranozrela je i uz to visoke plodnosti) te ona nosi znatno kraće od pet mjeseci, odnosno u prosjeku od 144 do 146 dana, ili u granicama od 139 do 149 dana, što se smatra znatno kraćim negoli u drugih pasmina.

Tablica 1-Trajanje gravidnosti nekih pasmina ovaca u svijetu

Pasmina	Trajanje gravidnosti, dana
Barbados	151
Kembriđž	146
Čios	149
Merino	151,6
Dorper	147
Finska ovca	142-145
Konia merino	152,7
Romanovska	144-146

Ako se brojne znanstvene spoznaje trajanja gravidnosti različitih pasmina ovaca u istim i različitim uvjetima želi sažeti u nekoliko najvažnijih zaključaka, može se iznijeti slijedeće:

1. Gravidnost mesnih pasmina ovaca (soutdaun, safolk, hemšir, dorzet horn) je nešto kraća i kreće se od 144 do 147 dana;
2. Gravidnost finorunih pasmina ovaca (merino, rambuje) traje dulje i u prosjeku iznosi od 149 do 151 dan;
3. Trajanje gravidnosti dugovunih križanih pasmina, odnosno križanaca između dviju navedenih skupina ovaca (kolumbija, koridal npr.) je između dviju navedenih skupina (od 147 do 149 dana).

Dob ovce, također, utječe na dužinu trajanja gravidnosti te starije ovce bez obzira na pasminu nose 2 do 3 dana duže od mlađih. Dakle šilježice i mlade ovce kojima je to prva gravidnost ojaniti će se prije starijih ovaca pripuštenih isti dan. Isto tako je gravidnost plodnijih pasmina ovaca za 3 do 5 dana kraća od one u ovaca s jednim janjetom, što se može zorno obrazložiti na primjeru finske ovce koja se uz romanovsku ovcu svrstava u skupini najplodnijih pasmina ovaca u svijetu (tablica 2).

Tablica 2-Trajanje gravid. u finskih ovaca ovisno o vel. legla

Velicina legla	Trajanje gravidnosti, dani
1 janje	145,4
2 janjadi	144,3
3 janjadi	143,3
4 janjadi	142,7
5 janjadi	142,5

Također na trajanje gravidnosti utječe i spol fetusa odnosno janjeta te je gravidnost ovaca s muškim janjetom za 1 do 2 dana duža od one sa ženskim janjetom. Tijekom gravidnosti treba voditi računa o hranidbi ovaca jer obrok treba zadovoljiti hranidbene potrebe ovce i fetusa. Dokazano je da gravidnost slabije hranjenih ovaca traje duže. Ako su ovce količinski ili kvalitativno tijekom gravidnosti pothranjene, osobito u posljednjih osam tjedana, tada će se janjiti 1 do 3 dana kasnije u odnosu na dostatno i kvalitetno hranjene gravidne ovce.

Ovcama se tijekom gravidnosti tjelesna masa povećava za 7 do 15 kg, ovisno, prije svega, o genotipu ili pasmini, broju i spolu fetusa te hranidbi. U početku gravidnosti fetus raste vrlo polagano te je nakon tri mjeseca težak svega 685 g ili 13,36%, dok se u posljednja dva mjeseca odvija preostalih 86,64% prirasta. Iz tog razloga vrlo je teško u prvim mjesecima po vanjštini ovce i njenom ponašanju (veličina trbuha, mirnoća, lijevanje i zaostajanje za stadom) zamijetiti da je gravidna. Mjesec dana nakon oplodnje fetus ovce dug je svega oko 1 cm, s

tri mjeseca 16 cm, a pred kraj gravidnosti 40 do 45 cm. Da bi uzgajivači znali postupati s ovcama tijekom gravidnosti, osobito pravilno ih držati i hraniti važno je da poznaju razvitak fetusa tijekom gravidnosti što je prikazano u tablici 3.

Pred kraj gravidnosti, odnosno u četvrtom mjesecu intrauterinog života janjeta fetus prosječno dnevno prirasta 40 do 45 g, dok je u petom mjesecu prirast fetusa za oko tri puta veći i iznosi od 120 do 150 grama dnevno. U toj fazi hranidbene potrebe ovaca za energijom povećane su za oko 40%, potrebe za bjelančevinama za oko 40 do 50%, a potreba za kalcijem i fosforom povećane su čak za 100%.

Tablica 3 - Rast fetusa u maternici ovce tijekom gravidnosti

Dan gravidnosti	Masa fetusa, g	% u odnosu na porodnu masu
25	-	-
35	2	0,05
44	8	0,21
55	36	0,98
64	88	2,38
72	190	5,05
84	415	11,18
96	960	25,95
105	1.575	42,57
128	2.810	75,95
Janjenje	3.700	100,00

U ovaca koje nose blizance navedene hranidbene potrebe za energijom i bjelančevinama veće su i 100% negoli u neoplođenih ovaca. Navedeno ovčari trebaju imati u vidu pri planiranju i provedbi hranidbe gravidnih, osobito visokogravidnih ovaca. Ovčari tek kad je ovca u posljednjoj fazi gravidnosti mogu zamijetiti da je gravidna. Povećan joj je trbuh (što je posebno izraženo u ovaca s više fetusa), češće liježe i mokri, manje količinski jede voluminozna krmiva, ako je na pašnjaku zaostaje za stadom i nešto sporije se kreće (iako je navedeno dosta individualno), počinje nalijevati te su sise i vime povećani. Mlade ovce (šilježice i dvizice) počinju prije nalijevati od starijih te se u njih po vimenu može ranije zamijetiti da su gravidne. U posljednja dva mjeseca gravidnosti ovcama, radi visokih hranidbenih potreba, a uslijed manjeg kapaciteta konzumacije hrane treba davati najfinije sijeno visoke hranjive vrijednosti, uz dodatno prihranjivanje krepkim krmivima u količini od 200 do 500 g dnevno, ovisno o pasmini, tjelesnoj masi, kondiciji, broju fetusa, namjeni i dr. Kada se ovcama tijekom gravidnosti, uz sijeno i pašu, daje i 150 do 300 g krepkih krmiva, a u posljednjih 4 do 6 tjedana 340 do 450 g, povećava im se plodnost za 25 do 35%, radi većeg udjela blizanaca, smanjenja jalovosti i gubitaka pri janjenju. Uz to je nakon janjenja mliječnost kvantitativno i kvalitativno dostatno hranjenih gravidnih ovaca značajno veća, barem u prvoj fazi laktacije, od neadekvatno

hranjenih ovaca. Kvalitetna hranidba ovaca tijekom graviditeta, osobito u posljednjoj trećini važna je:

- a) zbog stimulativnog porasta i razvitka fetusa što se očituje većom porodnom masom i živahnošću janjadi,
- b) zbog poticajnog razvitka mliječne žlijezde što će rezultirati boljom sekrecijom mlijeka i većom količinom proizvedenoga mlijeka,
- c) sprečava se pojava ketoze i gubitaka zbog nedostatne hranidbe ugljikohidratima (krepkim krmivima ili koncentratom).

Navedeno je to važnije u visokoplodnih i visokomliječnih ovaca, kao i u ovaca koje proizvode velike količine vune visoke kvalitete.

www.ovce-koze.hr